مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هفتم/شماره دوم/ بهار ۱۳۹۴
Journal of Iranian Social Development Studies 2015 (spring), Vol. 7, No.2

راهبردهای ارتقاء و توسعه شاخص‌های عدالت اجتماعی در بنگاه‌های اقتصادی[۱]

دکتر علی طاهری[۲]، هاشم آرام[۳]

چکیده

هدف اصلی این تحقیق بررسی وضعیت شاخص‌های عدالت در بنگاه‌های اقتصادی برای ارائه راهبردهای ارتقاء عدالت است. به طور کلی در این مطالعه وجوه عدالت اجتماعی با رویکردهایی که به تبیین موضوع پرداخته اند مانند، برابری، نیاز، انصاف و فردگرایی اقتصادی، مورد بررسی قرار گرفت و همچنین به رویکردهای سیاستگذاری و حوزه‌های آن اعم از حوزه‌های سلامت، آموزش، اقتصاد، امنیت اجتماعی، خدمات رفاهی و مسکن، که مشخصا در زمره سیاستگذاری اجتماعی – اقتصادی قرار می گیرند، پرداخته شد. از آنجا که این تحقیق در راستای چشم انداز اکثر بنگاه‌های اقتصادی «ارائه خدمات مطلوب به کارکنان و ارتقای سطح رفاه کارکنان و خانواده‌ها» سعی در شناخت وضعیت شاخص‌های عدالت و راهبردهای ارتقاء شاخص‌های عدالت است، در وهله اول یک مطالعه اکتشافی است که سعی در شناخت وضعیت شاخص‌های عدالت در بنیاد بنگاه‌های اقتصادی دارد و در وهله دوم یک مطالعه کاربردی است که ضمن شناخت وضعیت شاخص‌های عدالت، با نتایج بدست آمده می توان راهبردهای ارتقای شاخص‌های عدالت را مشخص نمود. روش تحقیق پیمایش و ابزار جمع آوری داده‌ها و اطلاعات پرسشنامه ساخت یافته و جمعیت آماری اعضای تعاونی بنگاه‌های اقتصادی دولتی و شیوه تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات در دو بخش توصیفی و تحلیلی با توجه به آمار توصیفی و استباطی بوده است. یافته‌های تحقیق نشان داد میزان رضایتمندی و به عبارت بهتر میزان تحقق برابری و عدالت در بنگاه‌های اقتصادی در حد متوسط است.

واژگان کلیدی: عدالت، عدالت اجتماعی، حوزه های عدالت، بنگاه های اقتصادی.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۱/۲۳ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۳/۱۱

Archive of SID

[۱] این مقاله مستخرج از پژوهشی است که با حمایت های مادی و معنوی بنیاد تعاون ارتش جمهوری اسلامی ایران انجام شده است.

[۲] دکتری مدیریت و مدیر طرح و برنامه بنیاد تعاون ارتش جمهوری اسلامی ایران

[۳] دانشجوی دکتری جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول) (Email: hashem.aram@gmail.com)

www.SID.ir

مقدمه و بیان مسئله

عدالت به معنای استقامت چیزی، مستقیم بودن، مساوات، داد، انصاف، حکم حق، میزان و امر متعادل آمده است و در اصطلاح حدّ وسط میان افراط و تفریط است، که عبارت است از تعدیل قوّهٔ عملیّه و تهذیب آن که از مهمترین فضائل اخلاقی است و بستر کمالات معرفی شده است(دلشاد تهرانی، ۱۶۵:۱۳۷۹). ابتدایی ترین شکل عدالت عبارت است از اجرای بی طرفانه ی قانون؛ یعنی بعد حقوقی عدالت. این نحوه رفتار را می توان متضمن نوعی برابری دانست زیرا بدین ترتیب آن عده از تفاوت های موجود میان شهروندان که نص صریح قانون، ذکری از آن به میان نیاورده باشد هیچ گونه تأثیری در سلوک قضایی حکومت در مقابل آنان نخواهد داشت اما حتی اگر قوانین هم عادلانه اجرا شوند، در صورت غیرمعقول بودن تفاوت های مورد تجویزشان در سلوک قضایی نسبت به افراد فی حد نفسه غیرعادلانه خواهند بود. به این ترتیب روشن می شود که نمی توان یک بعد از عدالت را جدا از دیگر ابعاد مورد بررسی قرار داد. حیات اجتماعی بشر، ساحت های گوناگونی دارد که چنان در هم تنیده اند که وجود یکی بدون دیگری معنایی نخواهد داشت.

درهم بافتی و درهم تنیدگی حوزه های مختلف زندگی، شامل اقتصاد و فرهنگ و سیاست و اجتماع و هنر و ... در دنیای امروز سبب شده است که به باور اندیشمندانی چون هابرماس، نفس وجود یا عدم وجود عدالت اجتماعی، برای بسیاری از جوامع، خود به یک مشکل سیاسی تبدیل شود(تولایی، ۳:۱۳۸۴). بنابراین همان طور که در پهنه ی اقتصاد، عدالت توزیعی با سنجه هایی چون نیاز، برابری، انصاف و استحقاق های فردی قابل اندازه گیری و پی گیری است، در پهنه ی سیاست نیز همین سنجه ها می تواند معیارهایی برای داوری و قضاوت افراد جامعه در خصوص تحقق یا عدم تحقق عدالت سیاسی باشد. برای مثال چنانچه مضایقه اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم گیری در حوزه های مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را بنگریم، خواهیم دید که این مضایقه بر اساس رویکردها به عدالت اجتماعی توزیعی(نظیر برابری، انصاف، نیاز و احیانا فردگرایی اقتصادی) در نزد افراد در هنگام داوری در باب تخصیص امکانات و منابع، تأثیرات متفاوتی را به جا می گذارد(همان، ۴).

عدالت از آن دست مفاهیمی است که به دست دادن معنا و تعریفی از آن ممکن نیست مگر به واسطه ی وارد شدن به حوزه ی گفتمانی خاصی که بنا به دغدغه هایش با مفاهیم وابسته به عدالت مواجه می شود. شاید تنها بیان قابل قبولی که با هر درک و دریافتی از عدالت بتوان حول آن به توافقی دست یافت، عبارت باشد از: رعایت حقوق هر چیز یا هر کس مطابق با آنچه آن چیز یا آن کس سزاوار آن است. به طور کلی در این مطالعه وجوه عدالت اجتماعی یا رویکردهایی که به تبیین موضوع پرداخته اند مانند، برابری، نیاز، انصاف و فردگرایی اقتصادی، مورد بررسی قرار خواهند گرفت و همچنین به رویکردهای سیاستگذاری و حوزه های آن اعم از حوزه های سلامت، آموزش، امنیت اجتماعی، اقتصاد(درآمد) و مسکن، که مشخصا در زمره سیاستگذاری اجتماعی – اقتصادی قرار می گیرند، پرداخته می شود، در این نوشتار نیز حوزه های مذکور در خصوص بنگاه های اقتصادی دولتی و افرادی که عضویت دارند، مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد. همچنین برای برون رفت از گرداب نسبی گرایی در فهم عدالت با در نظر گرفتن دو سر طیف معنایی آن از حداکثری تا حداقلی، نسبتش را با مفاهیمی چون «آزادی» و «برابری» توضیح می دهیم. لازم به ذکر است که آنچه وجه تأکید این نوشتار است، «عدالت» در معنای اجتماعی- اقتصادی آن است که ضمن آنکه در ذات خود انفکاک ناپذیر از حوزه ی سیاست و فرهنگ است اما استقلالی نسبی هم از آن دارد. به بیان بهتر پرداختن به ساحت های سیاسی و فرهنگی عدالت در این بحث منوط به تأثیری است که بر حوزه ی اقتصادی - اجتماعی دارد.

از آنجا که این تحقیق در راستای چشم انداز بنگاهها «ارائه خدمات مطلوب و ارتقای سطح رفاه کارکنان و خانواده ها » سعی در شناخت وضعیت شاخص های عدالت و راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت است، در وهله اول یک مطالعه اکتشافی است که سعی در شناخت وضعیت شاخص های عدالت دارد و در وهله دوم یک مطالعه کاربردی است که ضمن شناخت وضعیت شاخص های عدالت، با نتایج بدست آمده می توان راهبردهای ارتقای شاخص های عدالت را مشخص نمود.

Archive of SID

www.SID.ir

با توجه به مطالبی که گفته شد، مسأله اصلی این مطالعه، شناسایی شاخص ها و حوزه های عدالتی بنگاههای اقتصادی دولتی و نیز بررسی وضعیت شاخص های عدالت اجتماعی و اقتصادی می باشد. مطالعه و بررسی عدالت اجتماعی از دو جنبه نظری و کاربردی حائز اهمیت است. هم تحقیقی بنیادی است و موجب شناخت بیشتر این بعد از علم اجتماعی می‌شود و هم کاربردی است و می‌توان با شناخت شاخص ها و ابعاد آن و نیز کم و کیف حوزه های عدالت در بنگاه های اقتصادی از نتایج آن در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استفاده کرد. عدالت یکی از مفاهیم و مباحث اساسی پیشرفت در جامعه کنونی می‌باشد به عبارت دیگر پیشرفت زمانی میسر خواهد شد که در سطوح مختلف عدالت و برابری برقرار باشد. این مطالعه در صدد کسب دانش مبتنی بر واقعیت و همراه با روح علمی است که افزون بر دست‌آوردهای علمی و نظری، دست‌آوردهای عملی آن، شناخت واقع‌گرا از وضعیت شاخص ها و حوزه های عدالت در بنگاه های اقتصادی به مثابه یک الگوی نظری زمینه برنامه‌ریزی و سیاستگذاری درست را فراهم می‌آورد. همچنین با شناخت ابعاد و شاخص های عدالت اجتماعی، مدیران و برنامه ریزان، با اتخاذ سیاست های راهبردی بهتر می توانند در جهت تعدیل نابرابری های اجتماعی و اقتصادی در حوزه های مربوط به بخش های خود گام بردارند. گام برداشتن در جهت تعدیل نابرابری های اجتماعی تأثیر مستقیم در تعدیل و کاهش مسائل اجتماعی دارد و این امر به نوبه خود زمینه سازی لازم را برای توسعه پایدار فراهم می آورد.

توسعه پایدار الگویی از تحولات اقتصادی، ساختاری و اجتماعی است که مزایای اقتصادی و دیگر مزایای اجتماعی زمان حاضر را بدون به خطر انداختن مزایای بالقوه آینده بهینه می کند. این نوع توسعه، فرایندی است که از طریق آن اعضای یک جامعه قابلیت های شخصی و نهادی خود را برای بسیج کردن منابع و مدیریت آنها افزایش می دهند تا مطابق با آرمانهای خود به اعتلای کیفیت زندگی با توزیعی عادلانه دست یابند. اگرچه مفهوم توسعه پایدار ابتدا با تاکید بر وجه زیست محیطی تعریف می‌شد، اما به تدریج زنان، فرهنگ، آموزش، علم، اخلاق، امنیت و مشارکت نیز به تحلیل پایداری اضافه شد. منظور از پایداری، امکان پذیری اجرای یک عمل در دراز مدت است، و بدون لحاظ کردن بسیاری از معیارهای تکمیلی، همان پایداری اقتصادی هم که مفهوم سازی‌های پیشین از توسعه بر آن تاکید می‌کردند، ناممکن خواهد شد. مفهوم توسعه پایدار بر این تصور بنا شده است که در دراز مدت، درآمد یا رفاه را تنها در صورتی می‌توان حفظ کرد که ذخایر سرمایه‌ای سرمنشا آن کاهش نیابد. بنابراین مفهوم سرمایه هم در بحث توسعه پایدار دستخوش تحول می‌شود و انسان، گروه‌های اجتماعی، محیط زیست، فرهنگ و تاریخ را نیز شامل می‌شود(فاضلی، ۱۳۸۹). بنابراین رویکرد توسعه پایدار با فراگذشتن از دوگانه اقتصاد و محیط زیست، تلاش می کند تا عناصر اجتماعی را نیز در بگیرد. نتیجه اینکه مفهوم پایداری، مفاهیم عدالت اجتماعی و توزیع برابر فرصت ها، حفاظت از محیط زیست و اثر بخشی اقتصادی را همزمان و بدون ترجیح یکی بر دیگری در بر دارد. بر همین اساس برای پایداری صورت های مختلفی وجود دارد که پایداری اجتماعی در اینجا مورد توجه است.

از نظر اجتماعی، توسعه ای پایدار خواهد بود که جوامعی همگن و همبسته ایجاد کند، در آن ساکنان عدالت و برابری را احساس کنند و شکاف های اجتماعی-اقتصادی کاهش یابد(کاظمی و شکویی، ۱۳۸۱: ۳۱). پایداری اجتماعی زمانی وجود دارد که تغییرات ناشی از اقدامات توسعه‌ای، باعث بهم ریختن امنیت اجتماعی، تخریب روابط اجتماعی سالم، ایجاد آسیب های اجتماعی، افزایش فاصله‌های طبقاتی، اثرات ناشی از بهم خوردن نظم اقتصادی در جهت نامطلوب و تبعیض علیه گروه‌های حاشیه‌ای و ضعیف نشود(فاضلی، ۱۳۸۹). راهکار رسیدن به این اهداف را لن دال شکل گیری زیرساخت های نرم می داند. این زیرساخت های نرم شامل خدمات عمومی مانند بهداشت، آموزش، خدمات اجتماعی، اوقات فراغت و مانند آن و نیز ساختار غیرسمی جامعه، شبکه سازمانهای داوطلبانه و روابط اجتماعی هستند(شکویی و کاظمی، ۱۳۸۱: ۳۲). فاضلی (۱۳۸۹) پایداری اجتماعی را با دو شاخص اصلی تعریف می کند:

Archive of SID

www.SID.ir

الف. کیفیت زندگی: مفهوم کیفیت زندگی دربر دارنده‌ی مجموعه شاخص‌های عینی و ذهنی است که تحقق سطوح معینی از این شاخص‌ها، تضمین کننده‌ی دستیابی به اهداف توسعه پایدار و ایجاد اجتماع سالم تلقی می‌شود. شاخص‌هایی نظیر کیفیت دسترسی به آموزش، کیفیت اشتغال، کیفیت مسکن، خدمات عمومی، خدمات بهداشتی، ایمنی، مشارکت در فرایندهای دموکراتیک، در زمره شاخص‌های عینی کیفیت زندگی قرار دارند. رضایت از زندگی، نشاط و بهروزی[1] نیز در زمره شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی هستند.

ب. عدالت اجتماعی: تاثیر اشکال فضایی شهر و فرایندهای اجتماعی آن بر تغییرات درآمد در طول زمان و در نتیجه توزیع درآمد و عدالت توزیعی از مسائل مهم در بحث پایداری اجتماعی است. شهر را باید یک نظام منابع محسوب کرد و شهر نوعی توزیع جغرافیایی منابع اقتصادی، اجتماعی، روانی و نمادین است.

با توجه به مطالبی که گفته شد هدف اصلی این پژوهشبررسی دقیق مفهوم عدالت و تعیین ابعاد و شاخص های آن در بنگاه های اقتصادی دولتی است.

چارچوب نظری

هرچند به سختی می توان رویکردهای سیاستگذارانه را از ایدئولوژِ های عدالت جدا کرد، اما آنچه ما بر اساسش می توانیم به دسته بندی مواضع سیاستگذارانه در خصوص عدالت اقدام کنیم، داشتن درک «اجتماعی» یا «توزیعی» از آن در کنار معیارهایی چون «استحقاق» و «نیاز» در برخورداری از عدالت است.

منظور از درک توزیعی از عدالت ارجحیت ارزش های فردی بر اجتماعی در تعیین شاخص های عدالت است؛ در حالی که درک اجتماعی از عدالت مبنایش اهداف هنجاری یک اجتماع است. والزر بازتوزیع ها را بر سه قسم می داند (والزر، ۲۰۸:۱۳۸۹):

- بازتوزیع قدرت بازار: از راه مسدود کردن مبادله های از سر استیصال و میدان دادن به اتحادیه های کارگری.
- بازتوزیع مستقیم پول: از طریق نظام های مالیاتی.
- بازتوزیع حقوق مالکیت: از راه روال های رسیدگی به شکایات یا نظارت تعاونی ها برابزار تولید.

به این ترتیب بار دیگر می توانیم به تقسیم بندی پتریک برگردیم و این بار نحله های مختلف سیاستگذاری اجتماعی را در آن شناسایی کنیم:

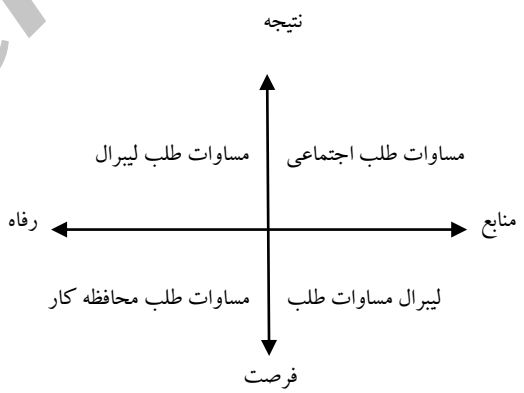

برای مساوات طلب لیبرال، چنانکه عبارت مساوات طلب مقدم بر لیبرال آمده است، استعدادهای طبیعی و امکانات اجتماعی از جهت اخلاقی مقولاتی ناموجه اند؛ لذا نمی توان نابرابری ها را به اسم عادلانه توجیه کرد. به زعم ایشان بی طرفی و موضع نگرفتن بین سوسیالیسم و سرمایه داری امکانپذیر نیست. ایشان در خصوص نحوه ی سیاستگذاری حوزه های قابل برنامه ریزی عدالت، «استحقاق» افراد را در کنار «نیاز» ایشان و جامعه ای که در آن می زیند مبنا قرار می دهند.

[1] Well-being

Archive of SID

www.SID.ir

برای مساوات طلب محافظه کار، سیاستگذاری در حوزه های عدالت می بایست بر مبنای ارزش های سنتی و هنجارهای جامعه باشد. لذا از همین رو هم هست که عمده ترین مسیر تحقق عدالت در نظرشان نهادهای مدنی و خیریه های عمومی است. برای ایشان آمیزه ای از «استحقاق» و «موقعیت» مبنای تصمیم گیری عادلانه در امر سیاستگذاری است.

مساوات گرایان اجتماعی، در واقع چپ ترین گرایش سیاستگذاری اجتماعی هستند که هرچند استحقاق را مد نظر دارند اما وجه تأکیدشان در تخصیص امکانات «نیاز» اعضای جامعه است. استحقاق در اینجا معیاری است برای درگیر کردن افراد توانمند جامعه برای بالا کشیدن ضعفا و محرومان.

و در نهایت لیبرال های مساوات طلب، که به دلیل اولویت هایی که مفهوم «آزادی» و «مالکیت» برایشان دارد، هر شکلی از دست گیری از ضعفا و تلاش برای توانمندسازی گروه های محروم را منوط به صدمه ندیدن آزادی برندگان رقابت از نظر ایشان عادلانه ی نظام بازار می کنند. برای این گروه، تنها معیار «استحقاق» است که می تواند مبنای تصمیم گیری های عادلانه باشد.

روش شناسی

با توجه به موضوع این پژوهش و اهداف و سؤالات مورد نظر در این تحقیق که در بخش‌های پیشین ارائه گردید، به نظر می‌رسد روش متناسب در انجام فرایند این تحقیق روش اسنادی برای بخش اکتشافی و بنیادی و روش پیمایشی برای بخش کاربردی است. علت انتخاب این روش به عنوان روش تحقیق برگزیده در این پژوهش را می‌توان ضرورت شناخت ابعاد و شاخص های عدالت اجتماعی و نیز معناداری این ابعاد و شاخص ها در بنگاه های اقتصادی در جهت ارائه راهبردهای مناسب از طریق مطالعه و بررسی مستندات، منابع، تألیفات و تحقیقات انجام شده و نیز جمع آوری داده ها و اطلاعات از کارکنان و اعضای تعاونی بنیاد، بر شمرد. بطور کلی این تحقیق یک تحقیق نظری و کاربردی است که با روش اسنادی و پیمایشی صورت گرفته است.

تکنیک و ابزار: این تحقیق با تکنیک های فیش برداری و ثبت مستندات و نیز استنباط و استدلال های نظری محقق در روش اسنادی و نیز تکنیک پرسشنامه محقق ساخته در روش پیمایشی صورت گرفته است. ابزار گردآوری داده ها و اطلاعات در روش اسنادی بصورت فیش برداری بوده، که در راستای شناخت و بررسی سوالات و اهداف تحقیق با مراجعه به منابع و مآخذ معتبر صورت گرفت. و بعد از فیش برداری های نظری، داده ها و اطلاعات دسته بندی شد و با کشف و مقایسه سازی سوالات اصلی تحقیق مورد بررسی قرار گرفت. و در روش پیمایشی پرسشنامه محقق ساخته است. در روش اسنادی با ابزار گردآوری اطلاعات که عبارتند از : کتاب ها، مقالات، پایان نامه ها، آمارنامه ها و اطلاعات، اسناد، سایت های اینترنتی و... داده ها و اطلاعات لازم دسته بندی شدند و در روش پیمایشی با تدوین پرسشنامه محقق ساخته، داده ها و اطلاعات لازم جمع آوری گردید.

شیوه تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات: شیوه تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات بدست آمده با توجه به پشتوانه نظری و مرور نظام مند تحقیقات پیشین و با توجه به کشف و طبقه بندی و مقایسه و استنباط نظری در روش اسنادی و نیز از طریق پردازش داده ها و اطلاعات در نرم افزار آماری *spss* و تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی با بهره گیری از آماره ها و آزمون های متناسب صورت پذیرفته است.

محدوده مکانی و زمانی: قلمرو مکانی این تحقیق بنگاه های اقتصادی دولتی می باشد که نتایج آن قابل استفاده و بهره برداری برای بنگاه های اقتصادی و سازمان های ذی ربط می باشد و محدوده زمانی سال۱۳۹۴ -۱۳۹۳ است.

جامعه آماری و تعیین حجم نمونه: جامعه آماری این تحقیق بنگاه های اقتصادی دولتی و اعضای ۵ تعاونی منتخب(نیروی ۱، نیروی ۲، نیروی ۳، نیروی ۴، نیروی ۵) است که بر اساس آمارهای گرفته شده از ۹۰,۰۰۰ نفر می باشد.

جدول ۱ : جامعه آماری اعضای ۵ تعاونی منتخب

یگان خدمتی	نیروی ۱	نیروی ۲	نیروی ۳	نیروی ۴	نیروی ۵
جامعه آماری	۴۵,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۹,۰۰۰	۹,۰۰۰	۷,۰۰۰

Archive of SID

www.SID.ir

حجم نمونه تحقیق با استفاده از فرمول کوکران[1] ۲۴۵ نفر بدست آمد.

جدول۲ :حجم نمونه یگان های خدمتی

یگان خدمتی	نیروی ۱	نیروی ۲	نیروی ۳	نیروی ۴	نیروی ۵
حجم نمونه	120	60	25	25	15

شیوه نمونه گیری: در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه ای استفاده شد. یعنی نمونه ها با توجه به داشتن شرایط عضویت در بنگاه های اقتصادی دولتی و عضویت در هر کدام از آنها انتخاب شدند.

شیوه کدگذاری متغیرها و استخراج داده ها: پاسخ‌هایی که برای متغیرها در نظر گرفته شده، با توجه به نوع سوالات (سوالات باز یا سوالات بسته) و سطوح سنجش متغییرها، بصورت طیف دو گزینه ای و نیز صورت طیف لیکرت، بسار زیاد = ۵، زیاد = ۴، متوسط = ۳، کم = ۲ ، بسیار کم = ۱ و اصلا = ۰ در نظر گرفته شد.

پس از اینکه جمع آوری داده ها و اطلاعات لازم به پایان رسید با پردازش داده ها و تحلیل کامپیوتری پاسخ پاسخگویان تبدیل به اعداد می شود. و در نهایت تغییر و تبدیل های لازم برای شاخص سازی و آزمون فرضیه ها و مدل سازی بر روی داده های تحقیق توسط نرم افزار*spss* انجام گرفت.

اعتبار (روایی) وپایایی (قابلیت اعتماد): در این تحقیق برای تعیین اعتبار ابزار تحقیق (پرسشنامه) از روش اعتبار صوری استفاده می شود. منظور از اعتبار صوری میزان توافق متخصصان یک امر در رابطه با یک شاخص یا معیار است(ساروخانی، ۱۳۸۲: ۲۸۷). بدین منظور از نظریات متخصصان و کارشناسان در زمینه منطبق بودن محتوای سؤالات با ویژگی‌های مورد نظر استفاده می شود.

برای پایایی متغیرها از روش پایداری درونی (ضریب آلفا) استفاده شده است، یعنی با بررسی ضریب آلفای گویه‌های مربوط به هر یک از متغیرها و محاسبه‌ی ضریب آلفای نسبتاً بالای آنها، انسجام درونی بالای گویه‌ها مشخص کرده ایم. با توجه به نتایج جدول ۳ میزان کلی ضریب آلفای کرون باخ *0/846* می باشد که این امر پایایی و انسجام درونی گویه ها را نشان می دهد.

جدول ۳: میزان ضریب آلفای کرون باخ حوزه های مختلف عدالت

حوزه های عدالتی	*N of Items*(تعداد گویه ها)	*Cronbach's Alpha*(مقدار آلفا)
حوزه اقتصادی	۹ آیتم	۰/۹۱۱
حوزه مسکن	۳ آیتم	۰/۸۲۲
حوزه امنیت اجتماعی	۹ آیتم	۰/۹۲۲
حوزه سلامت	۵ آیتم	۰/۸۷۴
حوزه درآمد	۴ آیتم	۰/۶۷۸
حوزه آموزش	۲ آیتم	۰/۸۵۲
حوزه خدمات رفاهی	۱۷ آیتم	۰/۸۶۳

جدول ۴ : میزان کلی ضریب آلفای کرون باخ

N of Items **(تعداد گویه ها)**	***Cronbach's Alpha*** **(مقدار آلفا)**
49	***.846***

1- Cochran

www.SID.ir

تعاریف و مفاهیم

عدالت در لغت به معنای استقامت چیزی، مستقیم بودن، مساوات، داد، انصاف، حکم حق، میزان و امر متعادل آمده است و در اصطلاح حدّ وسط میان افراط و تفریط است، که عبارت است از تعدیل قوّهٔ عملیّه و تهذیب آن که از مهمترین فضائل اخلاقی است و بستر کمالات معرفی شده است (دلشاد تهرانی، ۱۶۵:۱۳۷۹).

پرلمان معتقد است که چند معنایی بودن واژه عدالت باعث کاربرد آن به گونه های متنوع و مختلط شده است و برشمردن همه معانی عدالت ممکن نیست. وی چند معنای آشتی ناپذیر این واژه را به شرح زیر عنوان می کند (اخوان کاظمی، ۶۸:۱۳۷۹):

۱- به هر کس چیزی یکسان تعلق گیرد.

۲- به هر کس متناسب با شایستگی اش چیزی اختصاص یابد.

۳- به هر کس متناسب با کارکرد و تولیداتش چیزی اختصاص یابد.

۴- به هر کس متناسب با نیازهایش چیزی تعلق گیرد.

۵- به هر کس متناسب با رده و طبقه اش چیزی تعلق گیرد.

۶- به هر کس متناسب با آنچه قانون برای وی در نظر گرفته چیزی اختصاص یابد.

با وجود این پراکندگی، تعابیر مختلف عدالت بر یکی از سه اصل زیر استوار است (همان، ۶۹):

برابری، شایستگی(استحقاق)، نیاز

تعریفی که در این تحقیق از عدالت اجتماعی می شود از شهید مطهری است که به زعم ایشان «عدالت اجتماعی عبارت است از ایجاد شرایط برای همه بطور یکسان و رفع موانع برای همه به طور یکسان»(مطهری، ۱۴۰۳ :۱۵۷).

با بهره گیری از تعاریف مذکور عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی را می توان چنین تعریف کرد «ایجاد شرایط برای برخورداری یکسان اعضای بنگاه های اقتصادی از منابع و امکانات و فرصت ها و نیز رفع موانع برای همه اعضا بصورت یکسان است».

با این تعریف حوزه های عدالتی را می توان؛ حوزه اقتصاد(درآمد)، سلامت، خدمات رفاهی، مسکن، امنیت اجتماعی و آموزش معرفی کرد.

تعریف عملیاتی

جدول ۵: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه اقتصادی

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	اقتصادی	میزان رضایت	۱- وام قرض الحسنه ازدواج کارکنان ۲- وام قرض الحسنه ازدواج فرزندان ۳- وام قرض الحسنه ضروری ۴- وام قرض الحسنه خرید مسکن ۵- وام قرض الحسنه ساخت مسکن ۶- وام قرض الحسنه ودیعه مسکن ۷- وام در قالب عقود، خرید کالای ضروری ۸- وام در قالب عقود، جعاله(تعمیر مسکن) ۹- وام در قالب عقود، خرید خودرو	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
	شاخص اقتصادی		$1+2+3+4+5+6+7+8+9$	$(0-45)$	فاصله ای

Archive of SID

www.SID.ir

جدول۶: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه مسکن

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	**مسکن**	**میزان رضایت**	۱- تأمین مسکن شخصی ۲- تأمین مسکن سازمانی متأهلی ۳- تأمین مسکن سازمانی مجردی	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
شاخص مسکن			*1+2+3*	*(0 – 15)*	فاصله ای

جدول ۷: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه امنیت اجتماعی

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	**امنیت اجتماعی**	**میزان رضایت**	۱. بیمه اختیاری خانه و خانواده ۲. بیمه اختیاری عمر و حوادث ۳. بیمه اختیاری خودرو ۴. بیمه اختیاری سرمایه تأمین آتیه ۵. بیمه اختیاری سرمایه گذاری ۶. بیمه اجباری درمان ۷. بیمه اجباری مکمل درمان(بیمه تکمیلی) ۸. بکمک هزینه بیماری های صعب العلاج ۹. بیمه اجباری عمر و حوادث کارکنان	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
شاخص امنیت			*1+2+3+4+5+6+7+8+9*	*(0 – 45)*	فاصله ای

جدول ۸: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه سلامت

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	**امنیت اجتماعی**	**میزان رضایت**	۱- دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی ۲- کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی ۳- تآمین هزینه های بهداشتی و درمانی ۴- اطلاع رسانی در خصوص چگونگی بهره مندی از خدمات بهداشتی و درمانی ۵- ارائه بسته های بهداشتی	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
شاخص سلامت			*1+2+3+4+5*	*(0 – 25)*	فاصله ای

Archive of SID

www.SID.ir

جدول ۹: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه درآمد

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	**درآمد**	**میزان رضایت**	۱- فوق العاده عملیاتی ۲- مرخصی استفاده نشده و پاداش پایان خدمت ۳- هزینه های مربوط به کفن و دفن ۴- هدیه ازدواج	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
شاخص درآمد			*1+2+3+4*	*(0 – 20)*	فاصله ای

جدول ۱۰: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه آموزش

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	**آموزش**	**میزان رضایت**	۱- ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه ای ۲- ارائه کتب و سایر خدمات(کنکور)	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
شاخص آموزش			*1+2*	*(0 – 10)*	فاصله ای

جدول۱۱: ماتریس تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق حوزه خدمات رفاهی

مفهوم	ابعاد	معرف	گویه	دامنه پاسخ	سطح سنجش
عدالت	رفاه اجتماعی	میزان رضایت	۱- استفاده از اماکن اقامتی، هتل و مهمانسرا در سفرهای زیارتی ۲- استفاده از استراحتگاهها و مهمانسراها در سفرهای سیاحتی ۳- استفاده از غذا در رستوران ها ۴- برگزاری مراسمات در تالارها ۵- خدمات فروشگاهی ۶- سبد کالاهای مصرفی مختلف ۷- سبد کالای اساسی ۸- تهیه سرویس رفت و آمد از محل سکونت تا محل کار ۹- حمل اثاثیه در حیطه محیط خدماتی ۱۰-حمل اثاثیه از محل خدمت قدیم به محل خدمت جدید ۱۱-واگذاری سهمیه حج تمتع ۱۲-واگذاری سهمیه حج عمره ۱۳-برگزاری اردوهای زیارتی و معنوی ۱۴-برگزاری جشنواره ورزشی ۱۵-امکان بهره مندی از اماکن ورزشی ۱۶-تهیه البسه ورزشی ۱۷-تخصیص فرصت مناسب در ساعات اداری جهت ورزش	خیلی زیاد(۵) زیاد(۴) تاحدودی(۳) کم(۲) خیلی کم(۱) بی نظر(۰)	ترتیبی
شاخص رفاهی			*1+2+3+4+5+6+7+8+9*	*(0 – 85)*	فاصله ای

یافته ها

تحلیل عاملی

هدف اصلی از تحلیل عاملی تبیین ساخت اصلی متغیرهاست. تحلیل مولفه اصلی یا تحلیل عامل در جامعه شناسی دارای دو کاربرد مهم است: ۱. شاخص سازی: به این ترتیب که پس از پردازش متغیرها از آن ها شاخص مناسب به دست می آید. این جنبه عمدتا

Archive of SID

www.SID.ir

معطوف به تئوری روش راهبر است. ۲. بررسی اعتبار شاخص ها: که از طریق ماتریس چرخش عامل می توان اعتبار شاخص ها را بررسی کرد(ساروخانی، ۱۳۸۶: ۲۳۹).

تحلیل عاملی از جمله تکنیک‌های هم‌وابستگی می‌باشد که هدف آن تلخیص متغیرها در قالب چندین عامل است(کلانتری،۱۳۸۹ :۲۸۱). در این تحقیق هدف، راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی بود. در این راستا بر مبنای مطالعات پیشین و تئوری‌ها، متغیرهای مربوطه استخراج گردید و سپس عوامل مذکور از دیدگاه پنج جامعه نیروی ۱، نیروی ۲، نیروی ۳، نیروی ۴ و نیروی ۵ مورد مطالعه قرار گرفت.

۱- عوامل مؤثر بر راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی از دیدگاه نیروی شماره ۱

اولین گام در تحلیل عاملی، تعیین مناسب بودن داده‌ها برای انجام این تکنیک است که روش $K.M.O$ و آزمون بارتلت از جمله این روش‌ها می‌باشند. بر اساس روش $K.M.O$ چنانچه مقدار این آماره بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۹ باشد، می‌توان با احتیاط به انجام تحلیل عاملی پرداخت و اگر بیش از ۰/۷۰ باشد با اطمینان می‌توان از این روش بهره جست. در این پژوهش مقدار $K.M.O$، ۰/۷۴۵ است که مقدار مناسبی می‌باشد. طبق آزمون بارتلت نیز مقدار به دست آمده برای متغیرهای مورد مطالعه ۴۹۵/۱۳۲ بوده و با اطمینان بیش از ۹۹ درصد ($sig = 0/000$) برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۱۲: آزمون کیسر و بارتلت[1] برای نیروی ۱

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.۷۴۵
Bartlett's Test of Sphericity	**Approx. Chi-Square**	*495.132*
	df *(درجه آزادی)*	۵۴
	Sig. *(سطح معنی داری)*	*.000*

از سوی دیگر برای تعیین تعداد عامل‌ها از قاعده کیسر($Kaiser$) و برای تفسیرپذیر کردن عامل‌ها و دسته‌بندی بهتر متغیرها در قالب عوامل، از چرخش عاملی با روش وریمکس($Varimax$) استفاده شد که عامل‌های حاصله و متغیرهای آنها به همراه ضرایب حاصل از ماتریس دوران یافته در جدول ذیل ارایه شده است.

جدول ۱۳: عوامل استخراج شده و متغیرها و بارهای عاملی مربوطه برای نیروی [1]

نام عامل	متغیرها	میزان ضرایب
حوزه اقتصادی	وام قرض الحسنه ازدواج کارکنان، وام قرض الحسنه ازدواج فرزندان،	۰/۹۲
	وام قرض الحسنه ضروری، وام قرض الحسنه ودیعه مسکن	۰/۹۰
	وام قرض الحسنه خرید مسکن، وام قرض الحسنه ساخت مسکن	۰/۹۳
	وام در قالب عقود، خرید کالای ضروری، وام در قالب عقود، جعاله(تعمیر مسکن)، وام در قالب عقود، خرید خودرو، فوق العاده عملیاتی، مرخصی استفاده نشده و پاداش پایان خدمت، هزینه های مربوط به کفن و دفن، هدیه ازدواج	۰/۹۱
حوزه خدمات رفاهی	استفاده از اماکن اقامتی، هتل و مهمانسرا در سفرهای زیارتی ، استفاده از استراحتگاهها و مهمانسراها در سفرهای سیاحتی، استفاده از غذا در رستوران ها، برگزاری مراسمات در تالارها، خدمات فروشگاهی	۰/۸۶
	سبد کالاهای مصرفی مختلف، سبد کالای اساسی، تهیه سرویس رفت و آمد از محل سکونت تا محل کار، حمل اثاثیه در حیطه محیط خدماتی، حمل اثاثیه از محل خدمت قدیم به محل خدمت جدید،	۰/۸۹

[1] Kaiser-meyer-olkin

Archive of SID

www.SID.ir

	واگذاری سهمیه حج تمتع، واگذاری سهمیه حج عمره، برگزاری اردوهای زیارتی و معنوی، برگزاری جشنواره ورزشی، امکان بهره مندی از اماکن ورزشی، تهیه البسه ورزشی، تخصیص فرصت مناسب در ساعات اداری جهت ورزش	۰/۸۸
حوزه آموزش	ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه ای	۰/۸۱
	ارائه کتب و سایر خدمات(کنکور)	۰/۸۸
حوزه مسکن	تأمین مسکن شخصی	۰/۹۲
	تأمین مسکن سازمانی متأهلی	۰/۹۰
	تأمین مسکن سازمانی مجردی	۰/۸۳
حوزه سلامت	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی، کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۴
	تأمین هزینه های بهداشتی و درمانی، اطلاع رسانی در خصوص چگونگی بهره مندی از خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۲
	ارائه بسته های بهداشتی	۰/۸۱
حوزه امنیت اجتماعی	بیمه اختیاری خانه و خانواده، بیمه اختیاری عمر و حوادث، بیمه اختیاری خودرو	۰/۸۱
	بیمه اختیاری سرمایه تأمین آتیه، بیمه اختیاری سرمایه گذاری، بیمه اجباری درمان	۰/۸۸
	بیمه اجباری مکمل درمان(بیمه تکمیلی)، بیمه اجباریکمک هزینه بیماری های صعب العلاج، بیمه اجباری عمر و حوادث کارکنان	۰/۸۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در مجموع شش عامل استخراج گردید مقادیر ویژه آنها در جدول (۲) مشخص می‌باشد. عامل اول "حوزه اقتصادی" نام‌گذاری شد و مقدار ویژه آن ۱/۰۹ بوده و ۱۱/۸۱ درصد از واریانس کلیه متغیرها را تبیین می‌کند. عامل دوم نیز با توجه به نوع متغیرهای آن، "حوزه خدمات رفاهی" نامیده شد که مقدار ویژه آن ۱/۹۹ بوده در مجموع، ۱۲/۳۲ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین می‌نماید. عامل سوم "حوزه آموزش" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۱۷ بوده و ۱۲/۶۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل چهارم "حوزه مسکن" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۹۳ بوده و ۱۳/۸۱ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل پنجم "حوزه سلامت" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۸۹ بوده و ۱۳/۳۲ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل ششم نیز به همین ترتیب "حوزه امنیت اجتماعی" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۹۴ بوده و ۱۲/۶۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. بنابراین هر شش عامل اهمیت بالایی در تبیین عوامل مؤثر بر عدالت اجتماعی و اقتصادی داشته و در مجموع ۷۶/۵۸ درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند که میزان بالایی است.

جدول ۱۴: عامل‌های تحقیق و سهم هر یک از آنها برای نیروی ۱

شماره عامل	عامل	مقدار ویژه	درصد مقدار ویژه	درصد از کل عامل‌ها
۱	حوزه اقتصادی	۱/۰۹	۱۱/۸۱	۱۱/۸۱
۲	حوزه خدمات رفاهی	۱/۹۹	۱۲/۳۲	۲۴/۱۳
۳	حوزه آموزش	۱/۱۷	۱۲/۶۶	۳۷/۷۹
۴	حوزه مسکن	۱/۹۳	۱۳/۸۱	۵۰/۰۶
۵	حوزه سلامت	۱/۸۹	۱۳/۳۲	۶۳/۹۲
۶	حوزه امنیت اجتماعی	۱/۹۴	۱۲/۶۶	۷۶/۵۸

۲- عوامل مؤثر بر راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی از دیدگاه نیروی شماره ۲

اولین گام در تحلیل عاملی، تعیین مناسب بودن داده‌ها برای انجام این تکنیک است که روش $K.M.O$ و آزمون بارتلت از جمله این روش‌ها می‌باشند. بر اساس روش $K.M.O$ چنانچه مقدار این آماره بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۹ باشد، می‌توان با احتیاط به انجام تحلیل عاملی

Archive of SID

www.SID.ir

پرداخت و اگر بیش از ۰/۷۰ باشد با اطمینان می‌توان از این روش بهره جست. در این پژوهش مقدار *K.M.O*، ۰/۷۹۳ است که مقدار مناسبی می‌باشد. طبق آزمون بارتلت نیز مقدار به دست آمده برای متغیرهای مورد مطالعه ۴۸۷/۰۰۷ بوده و با اطمینان بیش از ۹۹ درصد (*sig = 0/000*) برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۱۵: آزمون کیسر و بارتلت برای نیروی ۲

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		*.793*
Bartlett's Test of Sphericity	*Approx. Chi-Square*	*487.007*
	df	*54*
	Sig.	*.000*

از سوی دیگر برای تعیین تعداد عامل‌ها از قاعده کیسر(*Kaiser*) و برای تفسیرپذیر کردن عامل‌ها و دسته‌بندی بهتر متغیرها در قالب عوامل، از چرخش عاملی با روش وریمکس(*Varimax*) استفاده شد که عامل‌های حاصله و متغیرهای آنها به همراه ضرایب حاصل از ماتریس دوران یافته در جدول ذیل ارایه شده است.

جدول ۱۶: عوامل استخراج شده و متغیرهای و بارهای عاملی مربوطه برای نیروی ۲

نام عامل	متغیرها	میزان ضرایب
حوزه اقتصادی	وام قرض الحسنه ازدواج کارکنان، وام قرض الحسنه ازدواج فرزندان،	۰/۹۲
	وام قرض الحسنه ضروری، وام قرض الحسنه ودیعه مسکن	۰/۹۰
	وام قرض الحسنه خرید مسکن، وام قرض الحسنه ساخت مسکن	۰/۹۳
	وام در قالب عقود، خرید کالای ضروری، وام در قالب عقود، جعاله(تعمیر مسکن)، وام در قالب عقود، خرید خودرو، فوق العاده عملیاتی، مرخصی استفاده نشده و پاداش پایان خدمت، هزینه های مربوط به کفن و دفن، هدیه ازدواج	۰/۹۱
حوزه خدمات رفاهی	استفاده از اماکن اقامتی، هتل و مهمانسرا در سفرهای زیارتی ، استفاده از استراحتگاهها و مهمانسراها در سفرهای سیاحتی، استفاده از غذا در رستوران ها، برگزاری مراسمات در تالارها، خدمات فروشگاهی	۰/۸۳
	سبد کالاهای مصرفی مختلف، سبد کالای اساسی، تهیه سرویس رفت و آمد از محل سکونت تا محل کار، حمل اثاثیه در حیطه محیط خدماتی، حمل اثاثیه از محل خدمت قدیم به محل خدمت جدید،	۰/۸۲
	واگذاری سهمیه حج تمتع، واگذاری سهمیه حج عمره، برگزاری اردوهای زیارتی و معنوی، برگزاری جشنواره ورزشی، امکان بهره مندی از اماکن ورزشی، تهیه البسه ورزشی، تخصیص فرصت مناسب در ساعات اداری جهت ورزش	۰/۸۱
حوزه آموزش	ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه ای	۰/۸۱
	ارائه کتب و سایر خدمات(کنکور)	۰/۸۸
حوزه مسکن	تأمین مسکن شخصی	۰/۹۲
	تأمین مسکن سازمانی متأهلی	۰/۹۰
	تأمین مسکن سازمانی مجردی	۰/۸۴
حوزه سلامت	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی، کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۶
	تآمین هزینه های بهداشتی و درمانی، اطلاع رسانی در خصوص چگونگی بهره مندی از خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۹
	ارائه بسته های بهداشتی	۰/۸۵
حوزه امنیت اجتماعی	بیمه اختیاری خانه و خانواده، بیمه اختیاری عمر و حوادث، بیمه اختیاری خودرو	۰/۷۱
	بیمه اختیاری سرمایه تأمین آتیه، بیمه اختیاری سرمایه گذاری، بیمه اجباری درمان	۰/۷۸
	بیمه اجباری مکمل درمان(بیمه تکمیلی)، بیمه اجباریکمک هزینه بیماری های صعب العلاج، بیمه اجباری عمر و حوادث کارکنان	۰/۷۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در مجموع شش عامل استخراج گردید مقادیر ویژه آنها در جدول (۲) مشخص می‌باشد. عامل اول "حوزه اقتصادی" نام‌گذاری شد و مقدار ویژه آن ۰/۸۹ بوده و ۸/۹۲ درصد از واریانس کلیه متغیرها را تبیین می‌کند. عامل دوم نیز

Archive of SID

www.SID.ir

با توجه به نوع متغیرهای آن، "حوزه خدمات رفاهی" نامیده شد که مقدار ویژه آن ۰/۹۹ بوده در مجموع، ۱۰/۰۱ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین می‌نماید. عامل سوم "حوزه آموزش" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۷ بوده و ۱۰/۰۷ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل چهارم "حوزه مسکن" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۰/۸۱ بوده و ۸/۸۱ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل پنجم "حوزه سلامت" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۰/۸۳ بوده و ۸/۸۳ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل ششم نیز به همین ترتیب "حوزه امنیت اجتماعی" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۰/۹۴ بوده و ۸/۹۴ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. بنابراین هر شش عامل اهمیت بالایی در تبیین عوامل مؤثر بر عدالت اجتماعی و اقتصادی داشته و در مجموع ۵۵/۵۸ درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند که میزان متوسط است.

جدول۱۷: عامل‌های تحقیق و سهم هر یک از آنها برای نیروی ۲

شماره عامل	عامل	مقدار ویژه	درصد مقدار ویژه	درصد از کل عامل‌ها
۱	حوزه اقتصادی	۰/۸۹	۸/۹۲	۸/۹۲
۲	حوزه خدمات رفاهی	۰/۹۹	۱۰/۰۱	۱۸/۹۳
۳	حوزه آموزش	۱/۰۷	۱۰/۰۷	۲۹/۰۰
۴	حوزه مسکن	۰/۸۱	۸/۸۱	۳۷/۸۱
۵	حوزه سلامت	۰/۸۳	۸/۸۳	۴۶/۶۴
۶	حوزه امنیت اجتماعی	۰/۹۴	۸/۹۴	۵۵/۵۸

۳- عوامل مؤثر بر راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی از دیدگاه نیروی شماره ۳

اولین گام در تحلیل عاملی، تعیین مناسب بودن داده‌ها برای انجام این تکنیک است که روش $K.M.O$ و آزمون بارتلت از جمله این روش‌ها می‌باشند. بر اساس روش $K.M.O$ چنانچه مقدار این آماره بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۹ باشد، می‌توان با احتیاط به انجام تحلیل عاملی پرداخت و اگر بیش از ۰/۷۰ باشد با اطمینان می‌توان از این روش بهره جست. در این پژوهش مقدار $K.M.O$، ۰/۷۲۱ است که مقدار مناسبی می‌باشد. طبق آزمون بارتلت نیز مقدار به دست آمده برای متغیرهای مورد مطالعه ۴۸۱/۰۰۲ بوده و با اطمینان بیش از ۹۹ درصد ($sig = 0/000$) برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۱۸: آزمون کیسر و بارتلت برای نیروی ۳

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		*.721*
Bartlett's Test of Sphericity	*Approx. Chi-Square*	*481.002*
	df	*54*
	Sig.	*.000*

از سوی دیگر برای تعیین تعداد عامل‌ها از قاعده کیسر($Kaiser$) و برای تفسیرپذیر کردن عامل‌ها و دسته‌بندی بهتر متغیرها در قالب عوامل، از چرخش عاملی با روش وریمکس($Varimax$) استفاده شد که عامل‌های حاصله و متغیرهای آنها به همراه ضرایب حاصل از ماتریس دوران یافته در جدول ذیل ارایه شده است.

www.SID.ir

جدول۱۹: عوامل استخراج شده و متغیرهای و بارهای عاملی مربوطه برای نیروی ۳

نام عامل	متغیرها	میزان ضرایب
حوزه اقتصادی	وام قرض الحسنه ازدواج کارکنان، وام قرض الحسنه ازدواج فرزندان،	۰/۹۲
	وام قرض الحسنه ضروری، وام قرض الحسنه ودیعه مسکن	۰/۹۰
	وام قرض الحسنه خرید مسکن، وام قرض الحسنه ساخت مسکن	۰/۸۳
	وام در قالب عقود، خرید کالای ضروری، وام در قالب عقود، جعاله(تعمیر مسکن)، وام در قالب عقود، خرید خودرو، فوق العاده عملیاتی، مرخصی استفاده نشده و پاداش پایان خدمت، هزینه های مربوط به کفن و دفن، هدیه ازدواج	۰/۸۱
حوزه خدمات رفاهی	استفاده از اماکن اقامتی، هتل و مهمانسرا در سفرهای زیارتی ، استفاده از استراحتگاهها و مهمانسراها در سفرهای سیاحتی، استفاده از غذا در رستوران ها، برگزاری مراسمات در تالارها، خدمات فروشگاهی	۰/۸۶
	سبد کالاهای مصرفی مختلف، سبد کالای اساسی، تهیه سرویس رفت و آمد از محل سکونت تا محل کار، حمل اثاثیه در حیطه محیط خدماتی، حمل اثاثیه از محل خدمت قدیم به محل خدمت جدید،	۰/۸۹
	واگذاری سهمیه حج تمتع، واگذاری سهمیه حج عمره، برگزاری اردوهای زیارتی و معنوی، برگزاری جشنواره ورزشی، امکان بهره مندی از اماکن ورزشی، تهیه البسه ورزشی، تخصیص فرصت مناسب در ساعات اداری جهت ورزش	۰/۷۱
حوزه آموزش	ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه ای	۰/۸۱
	ارائه کتب و سایر خدمات(کنکور)	۰/۸۸
حوزه مسکن	تأمین مسکن شخصی	۰/۹۲
	تأمین مسکن سازمانی متأهلی	۰/۹۰
	تأمین مسکن سازمانی مجردی	۰/۸۳
حوزه سلامت	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی، کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۶
	تآمین هزینه های بهداشتی و درمانی، اطلاع رسانی در خصوص چگونگی بهره مندی از خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۹
	ارائه بسته های بهداشتی	۰/۷۱
حوزه امنیت اجتماعی	بیمه اختیاری خانه و خانواده، بیمه اختیاری عمر و حوادث، بیمه اختیاری خودرو	۰/۸۱
	بیمه اختیاری سرمایه تأمین آتیه، بیمه اختیاری سرمایه گذاری، بیمه اجباری درمان	۰/۸۸
	بیمه اجباری مکمل درمان(بیمه تکمیلی)، بیمه اجباریکمک هزینه بیماری های صعب العلاج، بیمه اجباری عمر و حوادث کارکنان	۰/۶۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در مجموع شش عامل استخراج گردید مقادیر ویژه آنها در جدول (۲) مشخص می‌باشد. عامل اول "حوزه اقتصادی" نام‌گذاری شد و مقدار ویژه آن ۱/۰۹ بوده و ۱۰/۰۹ درصد از واریانس کلیه متغیرها را تبیین می‌کند. عامل دوم نیز با توجه به نوع متغیرهای آن، "حوزه خدمات رفاهی" نامیده شد که مقدار ویژه آن ۱/۰۱ بوده در مجموع، ۱۰/۰۲ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین می‌نماید. عامل سوم "حوزه آموزش" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۷ بوده و ۱۰/۰۷ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل چهارم "حوزه مسکن" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۳ بوده و ۱۰/۰۱ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل پنجم "حوزه سلامت" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۸ بوده و ۱۰/۰۲ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل ششم نیز به همین ترتیب "حوزه امنیت اجتماعی" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۴ بوده و ۱۰/۰۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. بنابراین هر شش عامل اهمیت بالایی در تبیین عوامل مؤثر بر عدالت اجتماعی و اقتصادی داشته و در مجموع ۶۰/۲۷ درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند که میزان متوسط به بالا است.

Archive of SID

www.SID.ir

جدول ۲۰: عامل‌های تحقیق و سهم هر یک از آنها برای نیروی ۳

شماره عامل	عامل	مقدار ویژه	درصد مقدار ویژه	درصد از کل عامل‌ها
۱	حوزه اقتصادی	۱/۰۹	۱۰/۰۹	۱۰/۰۹
۲	حوزه خدمات رفاهی	۱/۰۱	۱۰/۰۲	۲۰/۱۱
۳	حوزه آموزش	۱/۰۷	۱۰/۰۷	۳۰/۱۸
۴	حوزه مسکن	۱/۰۳	۱۰/۰۱	۴۰/۱۹
۵	حوزه سلامت	۱/۰۸	۱۰/۰۲	۵۰/۲۱
۶	حوزه امنیت اجتماعی	۱/۰۴	۱۰/۰۶	۶۰/۲۷

٤- عوامل مؤثر بر راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی از دیدگاه نیروی شماره ٤

اولین گام در تحلیل عاملی، تعیین مناسب بودن داده‌ها برای انجام این تکنیک است که روش $K.M.O$ و آزمون بارتلت از جمله این روش‌ها می‌باشند. بر اساس روش $K.M.O$ چنانچه مقدار این آماره بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۹ باشد، می‌توان با احتیاط به انجام تحلیل عاملی پرداخت و اگر بیش از ۰/۷۰ باشد با اطمینان می‌توان از این روش بهره جست. در این پژوهش مقدار $K.M.O$، ۰/۷۰۱ است که مقدار مناسبی می‌باشد. طبق آزمون بارتلت نیز مقدار به دست آمده برای متغیرهای مورد مطالعه ۴۱۱/۰۳۲ بوده و با اطمینان بیش از ۹۹ درصد ($sig = 0/000$) برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۲۱: آزمون کیسر و بارتلت برای نیروی ٤

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		*.701*
Bartlett's Test of Sphericity	*Approx. Chi-Square*	*411.032*
	df	*54*
	Sig.	*.000*

از سوی دیگر برای تعیین تعداد عامل‌ها از قاعده کیسر($Kaiser$) و برای تفسیرپذیر کردن عامل‌ها و دسته‌بندی بهتر متغیرها در قالب عوامل، از چرخش عاملی با روش وریمکس($Varimax$) استفاده شد که عامل‌های حاصله و متغیرهای آنها به همراه ضرایب حاصل از ماتریس دوران یافته در جدول ذیل ارایه شده است.

جدول۲۲: عوامل استخراج شده و متغیرهای و بارهای عاملی مربوطه برای نیروی ۴

نام عامل	متغیرها	میزان ضرایب
حوزه اقتصادی	وام قرض الحسنه ازدواج کارکنان، وام قرض الحسنه ازدواج فرزندان،	۰/۹۰
	وام قرض الحسنه ضروری، وام قرض الحسنه ودیعه مسکن	۰/۹۱
	وام قرض الحسنه خرید مسکن، وام قرض الحسنه ساخت مسکن	۰/۹۴
	وام در قالب عقود، خرید کالای ضروری، وام در قالب عقود، جعاله(تعمیر مسکن)، وام در قالب عقود، خرید خودرو، فوق العاده عملیاتی، مرخصی استفاده نشده و پاداش پایان خدمت، هزینه های مربوط به کفن و دفن، هدیه ازدواج	۰/۹۳
حوزه خدمات رفاهی	استفاده از اماکن اقامتی، هتل و مهمانسرا در سفرهای زیارتی ، استفاده از استراحتگاهها و مهمانسراها در سفرهای سیاحتی، استفاده از غذا در رستوران ها، برگزاری مراسمات در تالارها، خدمات فروشگاهی	۰/۸۶
	سبد کالاهای مصرفی مختلف، سبد کالای اساسی، تهیه سرویس رفت و آمد از محل سکونت تا محل کار، حمل اثاثیه در حیطه محیط خدماتی، حمل اثاثیه از محل خدمت قدیم به محل خدمت جدید،	۰/۸۷

Archive of SID

www.SID.ir

	واگذاری سهمیه حج تمتع، واگذاری سهمیه حج عمره، برگزاری اردوهای زیارتی و معنوی، برگزاری جشنواره ورزشی، امکان بهره مندی از اماکن ورزشی، تهیه البسه ورزشی، تخصیص فرصت مناسب در ساعات اداری جهت ورزش	۰/۸۵
حوزه آموزش	ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه ای	۰/۷۹
	ارائه کتب و سایر خدمات(کنکور)	۰/۷۸
حوزه مسکن	تأمین مسکن شخصی	۰/۹۲
	تأمین مسکن سازمانی متأهلی	۰/۹۰
	تأمین مسکن سازمانی مجردی	۰/۹۳
حوزه سلامت	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی، کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۶
	تآمین هزینه های بهداشتی و درمانی، اطلاع رسانی در خصوص چگونگی بهره مندی از خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۸۹
	ارائه بسته های بهداشتی	۰/۸۸
حوزه امنیت اجتماعی	بیمه اختیاری خانه و خانواده، بیمه اختیاری عمر و حوادث، بیمه اختیاری خودرو	۰/۷۱
	بیمه اختیاری سرمایه تأمین آتیه، بیمه اختیاری سرمایه گذاری، بیمه اجباری درمان	۰/۷۸
	بیمه اجباری مکمل درمان(بیمه تکمیلی)، بیمه اجباریکمک هزینه بیماری های صعب العلاج، بیمه اجباری عمر و حوادث کارکنان	۰/۷۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در مجموع شش عامل استخراج گردید مقادیر ویژه آنها در جدول (۲) مشخص می‌باشد. عامل اول "حوزه اقتصادی" نام‌گذاری شد و مقدار ویژه آن ۰/۹۵ بوده و ۸/۹۵ درصد از واریانس کلیه متغیرها را تبیین می‌کند. عامل دوم نیز با توجه به نوع متغیرهای آن، "حوزه خدمات رفاهی" نامیده شد که مقدار ویژه آن ۰/۹۹ بوده در مجموع، ۹/۳۲ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین می‌نماید. عامل سوم "حوزه آموزش" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۷ بوده و ۱۰/۶۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل چهارم "حوزه مسکن" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۹۳ بوده و ۱۰/۷۱ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل پنجم "حوزه سلامت" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۸۹ بوده و ۱۰/۳۲ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل ششم نیز به همین ترتیب "حوزه امنیت اجتماعی" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۰/۹۴ بوده و ۸/۶۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. بنابراین هر شش عامل اهمیت بالایی در تبیین عوامل مؤثر بر عدالت اجتماعی و اقتصادی داشته و در مجموع ۵۸/۶۲ درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند که میزان بالایی است.

جدول ۲۳: عامل‌های تحقیق و سهم هر یک از آنها برای نیروی ۴

شماره عامل	عامل	مقدار ویژه	درصد مقدار ویژه	درصد از کل عامل‌ها
۱	حوزه اقتصادی	۰/۹۵	۸/۹۵	۸/۹۵
۲	حوزه خدمات رفاهی	۰/۹۹	۹/۳۲	۱۸/۲۷
۳	حوزه آموزش	۱/۰۷	۱۰/۶۶	۲۸/۹۳
۴	حوزه مسکن	۱/۹۳	۱۰/۷۱	۳۹/۶۴
۵	حوزه سلامت	۱/۸۹	۱۰/۳۲	۴۹/۹۶
۶	حوزه امنیت اجتماعی	۰/۹۴	۸/۶۶	۵۸/۶۲

۵- عوامل مؤثر بر راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی از دیدگاه نیروی شماره ۵

Archive of SID

www.SID.ir

اولین گام در تحلیل عاملی، تعیین مناسب بودن داده‌ها برای انجام این تکنیک است که روش $K.M.O$ و آزمون بارتلت از جمله این روش‌ها می‌باشند. بر اساس روش $K.M.O$ چنانچه مقدار این آماره بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۹ باشد، می‌توان با احتیاط به انجام تحلیل عاملی پرداخت و اگر بیش از ۰/۷۰ باشد با اطمینان می‌توان از این روش بهره جست. در این پژوهش مقدار $K.M.O$، ۰/۷۰۵ است که مقدار مناسبی می‌باشد. طبق آزمون بارتلت نیز مقدار به دست آمده برای متغیرهای مورد مطالعه ۴۳۸/۱۲۳ بوده و با اطمینان بیش از ۹۹ درصد ($sig = 0/000$) برای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۲۴:آزمون کیسر و بارتلت برای نیروی ۵

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		*.705*
Bartlett's Test of Sphericity	*Approx. Chi-Square*	*438.123*
	df	*54*
	Sig.	*.000*

از سوی دیگر برای تعیین تعداد عامل‌ها از قاعده کیسر($Kaiser$) و برای تفسیرپذیر کردن عامل‌ها و دسته‌بندی بهتر متغیرها در قالب عوامل، از چرخش عاملی با روش وریمکس($Varimax$) استفاده شد که عامل‌های حاصله و متغیرهای آنها به همراه ضرایب حاصل از ماتریس دوران یافته در جدول ذیل ارایه شده است.

جدول ۲۵: عوامل استخراج شده و متغیرهای و بارهای عاملی مربوطه برای نیروی ۵

نام عامل	متغیرها	میزان ضرایب
حوزه اقتصادی	وام قرض الحسنه ازدواج کارکنان، وام قرض الحسنه ازدواج فرزندان،	۰/۸۵
	وام قرض الحسنه ضروری، وام قرض الحسنه ودیعه مسکن	۰/۸۵
	وام قرض الحسنه خرید مسکن، وام قرض الحسنه ساخت مسکن	۰/۸۳
	وام در قالب عقود، خرید کالای ضروری، وام در قالب عقود، جعاله(تعمیر مسکن)، وام در قالب عقود، خرید خودرو، فوق العاده عملیاتی، مرخصی استفاده نشده و پاداش پایان خدمت، هزینه های مربوط به کفن و دفن، هدیه ازدواج	۰/۸۴
حوزه خدمات رفاهی	استفاده از اماکن اقامتی، هتل و مهمانسرا در سفرهای زیارتی ، استفاده از استراحتگاهها و مهمانسراها در سفرهای سیاحتی، استفاده از غذا در رستوران ها، برگزاری مراسمات در تالارها، خدمات فروشگاهی	۰/۸۶
	سبد کالاهای مصرفی مختلف، سبد کالای اساسی، تهیه سرویس رفت و آمد از محل سکونت تا محل کار، حمل اثاثیه در حیطه محیط خدماتی، حمل اثاثیه از محل خدمت قدیم به محل خدمت جدید،	۰/۸۹
	واگذاری سهمیه حج تمتع، واگذاری سهمیه حج عمره، برگزاری اردوهای زیارتی و معنوی، برگزاری جشنواره ورزشی، امکان بهره مندی از اماکن ورزشی، تهیه البسه ورزشی، تخصیص فرصت مناسب در ساعات اداری جهت ورزش	۰/۸۷
حوزه آموزش	ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه ای	۰/۸۱
	ارائه کتب و سایر خدمات(کنکور)	۰/۸۰
حوزه مسکن	تأمین مسکن شخصی	۰/۹۲
	تأمین مسکن سازمانی متأهلی	۰/۹۰
	تأمین مسکن سازمانی مجردی	۰/۹۳
حوزه سلامت	دسترسی مناسب به خدمات بهداشتی و درمانی، کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۷۶
	تآمین هزینه های بهداشتی و درمانی، اطلاع رسانی در خصوص چگونگی بهره مندی از خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۷۹
	ارائه بسته های بهداشتی	۰/۷۱
حوزه امنیت اجتماعی	بیمه اختیاری خانه و خانواده، بیمه اختیاری عمر و حوادث، بیمه اختیاری خودرو	۰/۹۱
	بیمه اختیاری سرمایه تأمین آتیه، بیمه اختیاری سرمایه گذاری، بیمه اجباری درمان	۰/۹۸

Archive of SID

www.SID.ir

	بیمه اجباری مکمل درمان(بیمه تکمیلی)، بیمه اجباریکمک هزینه بیماری های صعب العلاج، بیمه اجباری عمر و حوادث کارکنان	۰/۹۵

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در مجموع شش عامل استخراج گردید مقادیر ویژه آنها در جدول (۲) مشخص می‌باشد. عامل اول "حوزه اقتصادی" نام‌گذاری شد و مقدار ویژه آن ۱/۸۶ بوده و ۸/۸۱ درصد از واریانس کلیه متغیرها را تبیین می‌کند. عامل دوم نیز با توجه به نوع متغیرهای آن، "حوزه خدمات رفاهی" نامیده شد که مقدار ویژه آن ۱/۸۹ بوده در مجموع، ۸/۳۲ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین می‌نماید. عامل سوم "حوزه آموزش" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۷ بوده و ۱۰/۶۲ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل چهارم "حوزه مسکن" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۰/۹۶ بوده و ۸/۸۸ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل پنجم "حوزه سلامت" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۱/۰۹ بوده و ۱۰/۳۲ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. عامل ششم نیز به همین ترتیب "حوزه امنیت اجتماعی" عنوان گرفت که مقدار ویژه آن ۰/۹۴ بوده و ۸/۶۶ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است. بنابراین هر شش عامل اهمیت بالایی در تبیین عوامل مؤثر بر عدالت اجتماعی و اقتصادی داشته و در مجموع ۵۵/۶۱ درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند که میزان متوسط است.

جدول ۲۶: عامل‌های تحقیق و سهم هر یک از آنها برای نیروی ۵

شماره عامل	عامل	مقدار ویژه	درصد مقدار ویژه	درصد از کل عامل‌ها
۱	حوزه اقتصادی	۱/۸۶	۸/۸۱	۸/۸۱
۲	حوزه خدمات رفاهی	۱/۸۹	۸/۳۲	۱۷/۱۳
۳	حوزه آموزش	۱/۰۷	۱۰/۶۲	۲۷/۷۵
۴	حوزه مسکن	۰/۹۶	۸/۸۸	۳۶/۶۳
۵	حوزه سلامت	۱/۰۹	۱۰/۳۲	۴۶/۹۵
۶	حوزه امنیت اجتماعی	۰/۹۴	۸/۶۶	۵۵/۶۱

نتیجه‌گیری

از آنجا که این تحقیق در راستای چشم انداز بنگاه های اقتصادی دولتی «ارائه خدمات مطلوب و ارتقای سطح رفاه کارکنان و خانواده ها» سعی در شناخت وضعیت شاخص های عدالت و راهبردهای ارتقاء شاخص های عدالت داشت، در وهله اول یک مطالعه اکتشافی که سعی در شناخت وضعیت شاخص های عدالت بود و در وهله دوم به عنوان یک مطالعه کاربردی که با نتایج بدست آمده سعی در ارائه راهبردهای ارتقای شاخص های عدالت را دارد.

این تحقیق با در نظر داشتن اهمیت و ضرورت عدالت به بررسی وضعیت شاخص ها و حوزه های عدالت اجتماعی و اقتصادی در بنگاه های اقتصادی پرداخت و به منظور بررسی این مهم با یک رویکرد اجتماعی و با مطالعه تحقیقات و یافته های پیشین و در نهایت با بررسی نظریه های مختلف مهمترین علل و عواملی که می توانستند با عدالت رابطه معنی دار داشته باشند و بر فرایند و شرایط عدالت اثرگذار باشند در شش دسته حوزه اقتصادی، حوزه مسکن، حوزه امنیت اجتماعی، حوزه آموزش، حوزه سلامت و حوزه خدمات رفاهی به عنوان شاخص های اصلی عدالت در بنگاه های اقتصادی معرفی شد. و با بهره گیری از تعاریفی که از عدالت اجتماعی شده بود، عدالت اجتماعی در بنگاه های اقتصادی را چنین تعریف کرد «ایجاد شرایط برای برخورداری یکسان و برابر اعضای بنیاد تعاون از منابع و امکانات و فرصت ها و نیز رفع موانع برای همه اعضای بنیاد تعاون بصورت یکسان».

نتایج توصیفی تحقیق نشان داد که میزان رضایتمندی و به عبارتی میانگین احساس عدالت بطور کلی و با توجه به سوال اصلی، در بین اعضای بنگاه های اقتصادی دولتی در حد خیلی کم است و این در حالی است که میانگین احساس عدالت و رضایتمندی اعضای

Archive of SID

www.SID.ir

بنگاه های اقتصادی دولتی در حوزه ها و شاخص های (اقتصادی ۶۷/۸ در حد متوسط، مسکن ۵۲/۲ در حد متوسط، امنیت اجتماعی ۶۶/۱ در حد متوسط، آموزش ۶۳/۰ در حد متوسط، سلامت ۵۸/۰ در حد متوسط و خدمات رفاهی۴۹/۴ در حد متوسط) در حد متوسط است.

در بخش تحلیلی جهت بررسی و آزمون این عوامل ابتدا مفاهیم و متغیرهای تحقیق شناسایی و بعد مولفه ها و شاخص ها کشف و در قالب پرسشنامه ساختمند جهت جمع آوری داده ها و اطلاعات از جامعه نمونه- بنگاه های اقتصادی که اعم از نیروی ۱، نیروی ۲، نیروی ۳، نیروی ۴ و نیروی ۵ که خدمت می کنند و یا بازنشته هستند داده ها و اطلاعات جمع آوری شد، چرا که این اعضا بهترین نمونه هایی هستند که می توان عدالت را سنجش کرد.

به منظور تحلیل مناسب داده ها و اطلاعات جمع آوری شده از اعضای بنگاه های اقتصادی، از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد که میزان ضرایب یا به عبارت بهتر میزان بارهای عاملی تک تک متغیر ها از ۰/۴۰ و ۰/۵۰ بالا بود و این امر نشان دهنده سطح معنی داری و همبستگی بالای متغیر ها با یکدیگر و با متغیر اصلی عدالت اجتماعی و اقتصادی بود، در ادامه جهت دسته بندی و رتبه بندی متغیرهای تحقیق در قالب عناصر و عوامل اثرگذار بر روی عدالت اجتماعی و اقتصادی، از چرخش عاملی واریماکس استفاده کردیم که مجموع سی و دو شاخص در شش عنصر و عامل حوزه اقتصادی، حوزه مسکن، حوزه امنیت اجتماعی، حوزه آموزش، حوزه سلامت و حوزه خدمات رفاهی، دسته بندی شد و بر اساس مقدار بارهای عاملی و میزان بتای بدست آمده این آماره، به ترتیب رضایمتندی و میزان عدالت در بین نیروهای شماره ۱ با ۷۶/۵۸ ، نیروهای ۲ با ۶۰/۲۷، نیروهای ۳ با ۵۸/۶۲، نیرو های ۴ با ۵۵/۶۱ و نیروهای ۵ با ۵۵/۵۸ بیشترین میزان واریانس تبیین کننده را داشتند.

جدول ۲۷: میزان رضایتمندی و عدالت در بین نیروهای مختلف با توجه به حوزه های عدالتی

شماره عامل	عامل	وزن عامل ها در نیروی ۱	وزن عامل ها در نیروی ۲	وزن عامل ها در نیروی ۳	وزن عامل ها در نیروی ٤	وزن عامل ها در نیروی ٥
۱	حوزه اقتصادی	۱۱/۸۱	۸/۹۲	۱۰/۰۹	۸/۹۵	۸/۸۱
۲	حوزه خدمات رفاهی	۱۲/۳۲	۱۰/۰۱	۱۰/۰۲	۹/۳۲	۸/۳۲
۳	حوزه آموزش	۱۲/۶۶	۱۰/۰۷	۱۰/۰۷	۱۰/۶۶	۱۰/۶۲
۴	حوزه مسکن	۱۳/۸۱	۸/۸۱	۱۰/۰۱	۱۰/۷۱	۸/۸۸
۵	حوزه سلامت	۱۳/۳۲	۸/۸۳	۱۰/۰۲	۱۰/۳۲	۱۰/۳۲
۶	حوزه امنیت اجتماعی	۱۲/۶۶	۸/۹۴	۱۰/۰۶	۸/۶۶	۸/۶۶
۷	همه حوزه ها	۷۶/۵۸	۵۵/۵۸	۶۰/۲۷	۵۸/۶۲	۵۵/۶۱

با توجه به اطلاعات (جدول۱-۵) میزان رضایتمندی و به عبارت بهتر میزان تحقق برابری و عدالت در بنگاه های اقتصادی نشان می دهد که به ترتیب بیشترین میزان رضایتمندی در بین نیروهای ۱ با ۷۶/۵۸ ، نیروهای ۳ با ۶۰/۲۷، نیروهای ۴ با ۵۸/۶۲، نیرو های ۵ با ۵۵/۶۱ و نیروهای ۲ با ۵۵/۵۸ است. این نتیجه نشان می دهد وضعیت تحقق عدالت و شاخص های عدالت برای نیروی ۱ به مراتب بهتر از سایر نیرو ها بوده و بواقع میزان رضایت نیروهای ۱ بیشتر از سایر نیروها بوده است و این در حالی است که نیروهای ۲ کمترین میزان رضایت را از عملکرد بنیاد تعاون در زمینه ارائه خدمات مختلف داشته اند. مهمترین مسأله در این خصوص ایجاد شرایط برابر و یکسان برای همه نیروه های خدمتی اعم از ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ جهت بهره مندی از امکانات و منابع و دسترسی به فرصت ها است و رفع موانع برای همه نیروها بطور یکسان است.

راهبردها

با توجه به نتیجه تحقیق در سطح توصیفی راهبرد کلان پیشنهادی این طرح ایجاد شرایط برای همه نیروهای خدمتی بطور یکسان به منظور دسترسی و بهره مندی از همه منابع، امکانات و فرصت ها در حوزه های اقتصادی، سلامت، امنیت اجتماعی، مسکن، آموزش و خدمات رفاهی است بطوری که اولویت ایجاد این شرایط برای نیروهای خدمتی ۲ باشد.

Archive of SID

www.SID.ir

حوزه مختلف:(سیاست کلی ایجاد فرصت برابر و یکسان برای همه نیروهای خدمتی جهت بهره مندی از شاخص های اقتصادی باشد) نتایج تحقیق نشان داد که کمترین میزان احساس عدالت در بین بنگاه ها در حوزه اقتصادی می باشد و این امر ضرورت توجه به این مقوله را می رساند که اولویت در رفع موانع و ایجاد برابری و شرایط یکسان، حوزه اقتصادی است. همچنین در بین نیروها شماره ۲ و ۵ کمترین احساس عدالت و رضایت را نسبت به سایر نیروها داشتند که این امر نشان می دهد دسترسی و بهره مندی از امکانات، منابع و فرصت ها در بین این نیروها بطور یکسان نیست و ضرورت دارد شرایط برای همه بطور یکسان فراهم گردد.

منابع

۱. السان، مصطفی(۱۳۸۴) روند شکل گیری حقوق اجتماعی در اسناد و موازین بین المللی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال پنجم، شمار ۱۹، زمستان ۸۴.

۲. بابخانب، محمد، راغفر، حسن، رفیعی، حسن(۱۳۸۹) بررسی رابطه شاخص های عدالت اجتماعی و سلامت در ایران؛ ۱۳۸۵-۱۳۶۳، مجله دانش و تندرستی، تابستان ۱۳۸۹، دوره ۵، ویژه نامه ششمین کنگره اپیدمیولوژی ایران: ۴۶ تا ۴۶

۳. بلیک مور، کن. (۱۳۸۵)، مقدمه ای بر سیاستگذاری اجتماعی، ترجمه: علی اصغر سعیدی و سعید صادقی جقه، تهران: مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.

۴. پاکدل، مرتضی(۱۳۸۹) سیاست های مسکن در اروپا: اینترنت.

۵. تنهایی، حسین ابوالحسن و دیگران، بررسی تطبیقی رابطه بین مفهوم عدالت و هویت اجتماعی در قرن معاصراز دیدگاه هربرت بلومر (تفسیرگرا) و آنتونی گیدنز (ساخت گرا)، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال چهارم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۱

۶. توکلی، احمد(۱۳۸۵) عدالت اجتماعی، ماهنامه اقتصاد ایران، شماره ۸۷، اردیبهشت ۸۵.

۷. تولایی، مجید. (۱۳۸۴)، آزادی؛ یک تقدم وجودی، ماهنامه نامه، شماره ۴۱.

۸. تیربند، مجید، اذانی، مهری(۱۳۹۱) توزیع امکانات و خدمات شهری بر اساس عدالت اجتماعی (مورد شهر یاسوج) دوره ۲۳، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۱

۹. حاتمی نژاد، حسین و راستی، عمران(۱۳۸۸) عدالت اجتماعی و عدالت فضایی، اطلاعات سیاسی – اقتصادی، سال ۲۴، شماره ۶ و ۵ ، بهمن و اسفند ۸۸.

۱۰.حق شناس، پریسا(۱۳۸۲) رژیم های رفاهی و تجربه اشتغال در اروپا: اینترنت.

۱۱.حکیمی، محمد(۱۳۸۹) زمینه ها و موانع تحقق عدالت اقتصادی، اینترنت www.moretest.ir

۱۲.دین، هارتلی. (۱۳۸۸)، سیاست گذاری اجتماعی، ترجمه: عبدالله بیچرانلو، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

۱۳.رضاپور، اکبر(۱۳۷۵) درک عدالت در میان جوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

۱۴.رضوی، سید محمد(۱۳۸۱) بررسی و استخراج اصول کلی حاکم بر دیدگاه امام خمینی پیرامون عدالت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

۱۵.رنانی، محسن(۱۳۸۵) عدالت اجتماعی، روزنامه شرق ۸۵/۲/۱۹.

۱۶.زاهدی ،محمد جواد (۱۳۸۲) توسعه و نابرابری، تهران: انتشارات مازیار.

۱۷.زاهدی اصل، محمد، (۱۳۷۷)، مبانی مددکاری اجتماعی، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.

۱۸. سالاریان، آزیتا(۱۳۸۶) تعیین چارچوب مفهومی برای دستیابی به شاخص های عدالت در بخش درمان سازمان تأمین اجتماعی، مجله تامین اجتماعی، سال۱۳۸۶، شماره ۲۸.

۱۹.سن، آمارتیا کومار. (۱۳۸۱)، در باب نابرابری اقتصادی، ترجمه: حسین راغفر، تهران: مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.

۲۰.سید قطب(۱۳۷۹) عدالت اجتماعی در اسلام, سید هادی خسرو شاهی و محمد علی گرامی, تهرا: سوره.

۲۱.شاکری، سید رضا(۱۳۸۱) مبانی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره اول، بهار ۸۱.

Archive of SID

www.SID.ir

۲۲.شریف زادگان، محمد حسین(۱۳۸۶) راهبردهای توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی، مجله رفاه اجتماعی، بهار ۱۳۸۶، دوره ۶، شماره ۲۴، از صفحه ۹ تا صفحه ۲۹.
۲۳.شریف زادگان، محمد حسین(۱۳۸۶) راهبردهای توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی، رفاه اجتماعی، سال ششم، شمار ۲۴، بهار ۸۶
۲۴.عریضی، حمید. (۱۳۸۴)، عدالت توزیعی؛ یک مفهوم فلسفی، ماهنامه نامه، شماره ۴۱.
۲۵.عریضی، حمیدرضا و گل پرور، محسن(۱۳۸۴) رویکردهای عدالت اجتماعی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال سوم، شماره ۱۶، بهار ۸۴
۲۶.غنی نژاد، موسی. (۱۳۷۹)، عدالت، عدالت اجتماعی و اقتصاد، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال دوم، شماره ۶.
۲۷.فضائلی، امیر عباس و علیزاده، محمد حسین(۱۳۸۵) راهبردهای توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۴، بهار ۸۶
۲۸.فکوهی ، ناصر (۱۳۷۹) از فرهنگ تا توسعه ، تهران:انتشارات رامین
۲۹.فیتزپتریک، تونی. (چ۲، ۱۳۸۳)، نظریه رفاه، ترجمه: هرمز همایون پور، تهران: گام نو و مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.
۳۰.قرآن کریم
۳۱.کاتوزیان، ناصر(۱۳۷۹) گامی به سوی عدالت، تهران: دانشگاه تهران.س
۳۲.کریمی، مظفر(۱۳۸۸) راهبردهای تحقق عدالت اجتماعی و اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران، پژوهشنامه شماره ۱۱، تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
۳۳.کلارک، باری. (۱۳۸۹)، اقتصاد سیاسی تطبیقی، مترجم: عباس حاتمی، تهران: نشر کویر.
۳۴.مطهری، مرتضی(۱۴۰۳) بررسی اجمالی مبانی اقتصاد اسلامی، تهران: حکمت.
۳۵.مطهری، مرتضی(بی تا) عدل الهی، تهران:صدرا).
۳۶.مهرانفر، معصومه(۱۳۸۲) مطالعه تطبیقی جایگاه عدالت در مدیریت اسلامی و مکاتب مدیریتی غرب، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران.
۳۷.موسوی، سید احمد(۱۳۸۵) پژوهشی پیرامون عدالت اجتماعی در قرآن و نهج البلاغه،پایان نامه کارشناسی، دانشگاه شیراز.
۳۸.میرسندسی، محمد(۱۳۷۵) عوامل مؤثر بر درک مردم از عدالت و رابطه آن با برابری (نابرابری)، پایان نامه کارشناسی ارشد، جامعه شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
۳۹.نبی لو، بهرام[مترجم]. (۱۳۸۳)، مقیاس برابری، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال ششم، شماره ۱۶.
۴۰.نعمتی وروجنی، یعقوب(۱۳۸۹) اسلام و عدالت اجتماعی، اینترنت، www.aftab.com
۴۱.نهج البلاغه، ترجمه فیض الاسلام، حکمت ۴۲۹.
۴۲.نوائی لواسانی، محمود(۱۳۹۱) بررسی میزان احساس عدالت در بین شهروندان تهرانی وعوامل اجتماعی مؤثر برآن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، تهران.
۴۳.نیرل وال ،ا.پ (۱۳۷۸) رشد و توسعه، منوچهر فرهنگ و فرشید مجاور حسینی، تهران: انتشارات فرهنگ و ارشاد اسلامی
۴۴.والزر، مایکل. (۱۳۸۹)، حوزه های عدالت، ترجمه: صالح نجفی، تهران: نشر ثالث.
Archive of SID
www.SID.ir